

## Обставини справи

Заявники у справі були власниками акцій або субординованих облігацій у трьох банках Словенії, які зверталися за державною допомогою. У 2013 та 2014 роках Банк Словенії прийняв рішення про вжиття надзвичайних заходів, у тому числі стосовно цих трьох банків, унаслідок чого їхній статутний капітал зменшився до нуля. Ці рішення були прийняті в межах національного законодавства після повідомлення Європейської Комісії. Вони посилалися на Рекомендацію Ради ЄС, а також на оцінку якості активів (оцінка) та результати стрес-тестування, проведеного під управлінням керівного комітету, до складу якого увійшли представники Комісії, Європейського банківського управління та Європейського центрального банку. Колишнім власникам акцій / облігацій не було надано доступу до деяких документів, покладених в основу цих рішень. Заявники подали різні позови: безуспішні й такі, що досі очікують вирішення на національному рівні.

У 2016 році Конституційний суд установив, що деякі відповідні положення національного законодавства суперечили Конституції Словенії, зокрема стосовно відсутності в колишніх власників акцій / облігацій доступу до правових засобів захисту. Згодом був ухвалений Закон про процедуру судового захисту колишніх власників прийнятних зобов'язань банків (Закон про засіб захисту 2020 року). Реалізацію цього Закону зупинив Конституційний суд в очікуванні перегляду його конституційності.

Посилаючись на статтю 1 Першого протоколу до Конвенції, заявники скаржилися, зокрема, на відсутність ефективної процедури оскарження рішення центрального банку і на те, що застосовані заходи були необґрунтованими.

## Оцінка Суду

### Право – Стаття 1 Першого протоколу до Конвенції

#### (а) Наявність «майна» та втручання у право власності

Акції можна вважати «майном» у розумінні статті 1 Першого протоколу до Конвенції, навіть якщо виходити з того, що позиція Уряду про відсутність економічної цінності є обґрунтованою. Що стосується облігацій, то держателі облігацій, у принципі, мали «законне очікування» на задоволення своїх вимог відповідно до умов договору (див., із відповідними змінами, *Mamatras and Others v. Greece*). Уряд припустив, що через своє фінансове становище банки будь-якою мірою не зможуть виконувати свої зобов'язання перед власниками облігацій. Однак за відсутності будь-якого національного судового рішення із цього приводу та з огляду на обмежену інформацію, якою володіє, ЄСПЛ не зміг установити, що такі облігації не мають економічної цінності. Таким чином, стаття 1 Першого протоколу до

Конвенції була застосовною в цій справі; анулювання акцій чи облігацій заявників означало втручання у їхнє право, гарантоване цим положенням.

**(b) Дотримання статті 1 Першого протоколу до Конвенції**

Оскаржувані рішення Банку Словенії очевидно були прийняті з метою контролю за банківським сектором у державі. Хоча вони могли передбачати позбавлення майна, за цих обставин таке позбавлення було складовим елементом схеми контролю за банківською сферою. Отже, зазначений захід був контролем за користуванням майном у значенні другого пункту статті 1 Першого протоколу до Конвенції. ЄСПЛ оцінив його у світлі загального принципу мирного володіння майном, з яким цей захід був пов'язаний.

Рішення Банку Словенії мало основу в національному праві, яке було визнано Конституційним судом таким, що відповідає Конституції, і яке узгоджувалося з якісними вимогами доступності та передбачуваності. Однак під вимогою законності також розуміється те, що національне законодавство має передбачати певний засіб правового захисту від свавільного втручання державних органів у права, захищені Конвенцією. ЄСПЛ мав визначити, виходячи з комплексного огляду застосовних процедур, чи супроводжувалося втручання процедурними гарантіями, що надавали б розумну можливість заявникам представити свою справу відповідним органам з метою ефективного оскарження заходів.

Конституційний суд оцінив правові положення, якими були обґрунтовані надзвичайні заходи, однак не оцінив того, чи були оскаржувані заходи справді виправданими за тогочасних обставин стосовно кожного з банків, про які йде мова. На думку Уряду, єдиним способом для заявників оскаржити рішення, що стосувалися їхнього майна, було пред'явлення вимоги про відшкодування до Банку Словенії відповідно до розділу 350а Закону про банківську діяльність. Однак, як установив Конституційний суд, колишні власники не могли ефективно оскаржити підстави, на яких ґрунтувалися рішення Банку Словенії, оскільки вони не мали доступу до важливої інформації, такої як результати оцінювання та стрес-тестування. Конституційний суд також виявив ще кілька недоліків у провадженнях відповідно до чинного на той час законодавства й дійшов висновку, що воно не забезпечувало колишніх власників ефективним судовим захистом. Конституційний суд постановив, що для забезпечення ефективного засобу правового захисту необхідно ухвалити конкретне законодавство.

ЄСПЛ не знайшов підстав для відступу від висновку Конституційного суду про те, що законодавство без подальшого належного врегулювання проваджень не забезпечило заявників законним засобом для ефективного оскарження відповідних заходів. Крім того, хоча Конституційний суд надав законодавцеві шестимісячний строк для прийняття відповідного законодавства, Закон про засоби правового захисту 2020 року ухвалили лише через 3 роки. Хоч цей Закон і був важливою подією, до цього часу він не мав жодних реальних наслідків для колишніх власників, зокрема і заявників. Це зумовлено тим, що у

відповідь на звернення Банку Словенії Конституційний суд призупинив реалізацію Закону в березні 2020 року.

ЄСПЛ враховував таке: надання ефективного засобу правового захисту в цій справі було пов'язане зі складними питаннями поваги до різних принципів за законодавством ЄС; Суд Європейського Союзу (Суд ЄС) надав попереднє рішення в межах провадження, що призвело до ухвалення Конституційним судом рішення у 2016 році, і йому знову було запропоновано це зробити в межах провадження розгляду конституційності Закону про засоби правового захисту 2020 року. Однак держава-відповідач залишалася відповідальною за дотримання прав колишніх власників згідно зі статтею 1 Першого протоколу до Конвенції. Цей обов'язок, включаючи його процесуальний аспект, виник тоді, коли були передбачені надзвичайні банківські заходи, проте такі заходи не супроводжувалися достатніми процесуальними гарантіями проти свавілля. Колишні власники, які втратили свої акції або облігації у 2013 чи 2014 роках, досі були позбавлені права ефективного доступу до дієвих правових засобів оскарження підстав таких заходів та права вимагати компенсації, не кажучи про отримання остаточного рішення щодо своїх вимог.

З огляду на зазначені вище міркування чотирьом заявникам не можна дорікати в тому, що вони не використали компенсаційні засоби правового захисту – можливість, яка була доступною для них з урахуванням рішення від 2016 року та положення Закону про засоби правового захисту 2020 року. Справді, доступ до такого засобу дотепер був щонайбільше теоретичним.

ЄСПЛ встановив, що ні компенсаційний засіб, ні будь-які інші засоби правового захисту, які були випробувані деякими заявниками, не надали розумної можливості оскаржити спірне рішення Банку Словенії та/або вимагати компенсації. Враховуючи такий висновок, ЄСПЛ не буде розглядати конкретні елементи засобу правового захисту за Законом про засоби правового захисту 2020 року, тим більше, що перегляд цього Закону Конституційним судом наразі триває.

Втручання у право власності заявників не супроводжувалося достатніми процесуальними гарантіями проти свавілля, а отже не було законним у розумінні статті 1 Першого протоколу до Конвенції. Таким чином, у Суду немає необхідності та можливості, через відсутність відповідної інформації, встановити, чи були дотримані інші вимоги цього положення. Відповідно, ЄСПЛ утримався від будь-якого висновку щодо того, чи відповідали надзвичайні заходи, унаслідок яких були скасовані акції та облігації заявників, загальним інтересам, і якщо так, то чи був досягнутий справедливий баланс між вимогами загальних інтересів суспільства та захистом права заявників на мирне користування своїм майном (див., *mutatis mutandis*, *Project-Trade d.o.o. v. Croatia*).

## Висновок

Порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції (захист власності).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 14 вересня 2021 року й набуло статусу остаточного 14 грудня 2021 року відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.